

morajo med seboj razdeliti. Pošiljatve knjižničnega odbora so v smislu naredbe z dne 25. svečna 1872 brez poštne, ako so knjige pedagoške vsebine, toda pošiljati jih morajo šolska vodstva ondi, kjer ima knjižnica sedež, in obratno tudi od vodstva, kedar se knjige vračajo.

(Dalje.)

D o p i s i.

Istra.

Od Sv. Mateja. (Konec.) U 14 br. „U. T.“ dopisnik postavlja pitanja: „Ako bi ta odsutnost stajala s tim, što se je čukalo, da u toj skupštini nekolicina vas pripravlja tobože „monstre-protekst“ „U. T.“ što bi vi na to? „Ako učiteljima nije već do sada povećana plaća, tko je tomu kriv?

Na prvo pitanje sledi odgovor vrlo kratak i jasan: „kukavština“. Jest kukavština, kad nije bio kadar doći braniti svoje kako ih nazivlje činjenice. Da kukavština, kad nije došao braniti u skupštinu „Zaveze“ u Maribor, gdje se o stvari razpravljalo vrlo živo i o njemu govorilo u sjednici upravnog odbora — u sjednici delegacije, gdje se u izvješću tajnikovu prihvatilo sljedeći odstavak:

„Radi priznavamo, da je istrska duhovščina v ogromni većini rodoljubna in da se žrtvuje za narodno blaginjo. Saj pa ona većinoma tudi še ni okužena po tistem internacijonalnem klerikalizmu, ki je v nesrečo vsakemu narodu, in ki je zlasti principijelen in dosleden nasprotnik naprednemu šolstvu in učiteljstvu.“

Zašto se nisu ti silni dopisnici pokazali kod banketa — gdje se ih i opet tražilo?

Jedan otišao radje smokve sušiti i pripravljati dopise u tršćanski list „Piccolo“, a drugi bio jamačno došao, kad bi mu bila dnevnicica i putni trošak masno plaćen — za drugu četvoricu ne znam kud su išla — možda bila i prisutna.

Postavljam pako svoju glavu, da ne „monstre-protekst“ proti „U. T.“ navela njekoje, da nisu prisustvovali skupštini društva no okolnost ta što nisu bili odabrani u kotarsko školsko vieće onakvi muževi kakvi se opisuje u 9. broju „U. T.“ u dopisu iz Istre t. j. sam dopisnik, no što so bila odabrana gg. pop Viko Butković, nadučitelj u Kastvu i August Rajčić, učitelj u Opatiji. Svojom odsutnošću htjeli oni pokazati „monstre-protekst“ proti izboru. — Nije li vjerojatno? Ovdje bih mogao liepo uparabiti rečenicu: „Reci mu, da ti ne reče“, u br. 12. „U. T.“

Nije istina, da se mi u svojem izvješću potužismo, da mnogi nijesu skupštini prisustvovali — nego doslovno ovako: „Baš oni radi kojih bila sazvata istodobno sa službenom brilirali svojom odsutnošću“. A brilirali svojom odsutnošću „kandidati in erba“ za kotarsko školsko vieće. U istom izvješću zaključeno je: „Tako valja! Drugo ne velimo, jer bi morali „mnogo“ toga reći“. Što se po tom „mnogo“ mislilo? Mislilo se upravo na propale kandidate — a ne da „mnogi nijesu skupštini prisustvovali“.

Drugo pitanje: Ako učiteljima nije već do sada povećana plaća, tko je tomu kriv?

Na glavnoj skupštini „Učiteljskoga društva kotara Volosko“ god. 1892 bio je stvoren sljedeći jedinstveni zaključak:

„Zemaljskomu saboru u Poreču ima se podnesti molba, da izvoli s hodnim preinakama dotičnih zemaljskih

školskih zakona zadovoljiti slovu i duhu 1. točke §. 55. državnoga škol. zakona od 14. svibnja 1869. Ta molba ima se temeljito i svestrano obrazložiti, a odbor mora dogovorno z drugimi našimi učitelj. društvu nastojati, da istu potpišu po mogućnosti „svi“ učitelji i učiteljice ciele Istre bez obzira narodnosti“.

Od te se dobe molbe na sabor šiljale godimice od strano hrvatsko-slovenskog učiteljstva. Pozivalo se lievo i desno učitelje talijanske narodnosti, da u naše kolo pristupe, kad se radi strogo o boljku učiteljstva, nu oni prezirom, dapače i po grdnimi riečmi odbili naše pozive.

Tekar sada kad je inicijativa potekla od strane njihovog zastupnika dr. Gherse, pozvali nas, da se složimo. Mi smo njihov poziv objeručke primili, dočim dopisnik pozitivno tvrdi, dok se je pako mješao u te stvari klerikalac, neučitelj, nije došlo nikad do suglasja“.

Molim ga da nam ovu tvrdnju činjenicama dokaže.

Ko što Temistoklu slava Hiltiadova nije dala mirno spavati — jamačno jošje grdje muči dan i noć dopisnika rieč klerikalac — pa ju meša gdje god može bilo joj ne bilo mjesta.

Znade dopisnik dobro, da su tomu krivi talijanski zastupnici na istarskom saboru — a i talijanski učitelji, koji nisu s nama htjeli pitati poboljšanja. — Hoće mu se samo prkositi, jer dobro znade, da su hrvatsko-slovenski zastupnici na istarskom saboru preporučivali i zagovarali molbe pučkih učitelja Istre svaki put, kad su iste stigle na sabor, i da je saborska većina prelazila na dnevni red i preko molba i preko preporuka. Tomu imamo dokaza u odborskih zapisnicih. Nisu li, neko to dopisnik dokaže — dapače dužan je — a ne samo beknuti, jer neće u sabor krivi su.

Čujte ovu:

Cielokupno učiteljstvo Istre svakog mjestnog školskog vieća napose na poticaj i poziv nadučitelja u Torre u Istri g. J. Parovela (talijana) — a izdanih pitanja gosp. dr. Gherse (talijana) zastupnika na istarskom saboru imali se sastati, da se sporazume i da izmedju sebe po kotaru izaberu jednoga predstavnika u odbor, koji se imao sastati u Pulju dne 26. febrara u svrhu sastava spomenica o poboljšanju učiteljskih plaća u Istri.

„Učiteljsko društvo kotara Volosko“ odposlalo je na Ravnateljstva škola 6 okružnica ovim redom:

- a) Kastav muž-ženska, Brežca, Brgud jednu;
- b) Zamet, Rukavac, Opatija, Volosko jednu;
- c) Klana, Jelšane, Lipa, Podgraje jednu;
- d) Hrpelje, Materija, Brezovica, Tatre jednu;
- e) Podgrad, Hrušica, Mune, Vodice jednu;
- f) Berseč, Mošćenice, Lovran, Poljane, Veprinac jednu;

pozivom, da svaki učitelj i učiteljica napose izjavi, koga bi želio, da se u taj odbor odabere.

Od tih 6 okružnica povraćene su 4 naime pod a) b) c) d) — dočim nisu pod e) Podgrad — tamo je nadučitelj Kristian Bogatec pod f) koju iz Berseča odposlata u Mošćenice bivšem tamošnjemu učitelju Marijanu Marchiu i tu negdje zameo njoj se trag.

Svojedoba sabiralo se za deputaciju k Njeg. Veličanstvu u Beč isto okrožnicom — pa u zapisniku odborskih sjednica briliraju njekoja imena, koja nas na mnogo šta sjećaju i koja bi se po svoj prilici dala u sklad dovesti sa dopisnikom, koji napada na zastupnike, koji toli teško uzdiše za poboljšanjem plaća — a prezire i radi uz prkos, kad se ga poziva, da radimo složno na to, da nam se plaće povećaju. Van delijo i opet te po-

zivam, da te vidimo ne samo na rieči, no kakav si i na djelu.*)

„Nek se krije kud je njemu drago
Po planinama i gustim dubravam
Nit će uteč, nit sakriti glave“.

Koliko su krivi naši zastupnici, da neće u sabor po- najbolje će razabrati svatko, ako ovdje doslovno navedem njihove zahtjeve. Ponajbolje će razabrati zanovetanje, prkos i pretjerani zahtjev dopisnikov, kad im veli: „Zar se u korist učitelja nebi moglo barma za čas što god potrpiti?“

Naši zastupnici, da mogu opet stupiti u sabor zahtjevaju:

1. Nebunjeno pravo govoriti u saboru hrvatski ili slovenski.

2. Nebunjeno pravo, da podnašaju u saboru hrvatskim ili slovenskim jezikom interpelacije, samostojne predloge ujedno sa obrazloženji, i one tečajem razprava; i da se te interpelacije i ti predlozi pročitaju u saboru u originalu.

3. Predsjedništvo sabora ima ne samo razdieljivati medju zastupnike vladine zakonske osnove u oba jezika, kako ih od vlade dobiva, nego se ima i zato pobrinuti da se i predlozi zemaljskoga odbora i predlozi saborskih odbora — bilo pisani, litografovani, hektografovani ili tiskani — priredjuju takodjer u hrvatskom jeziku, i takovi barem hrvatsko-slovenskim zastupnikom razdieljuju.

4. Stenografički zapisnici imaju sadržavati sve što se govori i podnaša u saboru, dakle i ono, što se govori ili podnaša u hrvatskom ili slovenskom jeziku, dakako u tom jeziku.

5. Predsjedništvo sabora ima podneske, došle od stranaka izvan sabora, a sastavljene u hrvatskom ili slovenskom jeziku, primati i u razpravu davati.

* * *
Hrvatsko-slovenski zastupnici pripuščaju sada, ne- prejudicirajni za budućnost:

1. da se saborski predsjednik služi samo talijanskim jezikom;

- a) kot otvaranja i zatvaranja sjednica;
- b) kot priobćivanja podnesaka;
- c) kot glasovanja tekom razprava;

2. da se saborski odbori služe samo talijanskim je- zikom:

- a) kod svojih razprava;
- b) kod izvešća u saboru.

* * *
Samo se po sebi razumjeva:

1. da se ima predsjednik ili njegov zamjenik vzbiljno i odlučno brinuti za to, da se u saboru pristojno raz-

*) Za deputaciju u Beč k Njegovomu Veličanstvu sabirala se svo- je doba u voloskom kotaru isto okružnicom i u zapisniku odborskih sjednica vidimo, da su za istu doprinesli osim gg. učitelja i učiteljica i gg. svećenici: Jelusić Rajmund, Suž Anton, Ellner Ante, Barbić Mijo, Dolenc Vinko, Jurinčić Fran, Mandić M., Logar Rajko. Pak u istom zapisniku naći ćete imena nekotijih učitelja iz voloskog kotara, koji nisu htjeli u to ime nit novčića doprinieti.

Ta nas imena učitelja iz voloskog kotara na mnogošta sječaju i po svoj prilici bi se ista dala lahko u sklad dovesti sa dopisnikom, koji toli teško uzdiše za poboljšanjem naših plaća, a prezire pozive, kad se ga poziva, da radimo složno na to, da nam se plaće povećaju. Roti se zastupnikom, koji nisu to kadri izposlovati — nota bene, razumijte dobro, samo hrvatsko-slovenskim zastupnikom.

Ali mu je morao ujeku od njih negdje silno na kurje oko stati.

Van delijo i opet te pozivam, da te vidimo ne samo na rieči, no kakav si i na djelu. Van da te lasnije možemo u rog utjerati.*

„Pis.“

pravlja, i da slušateljstvo neuznemiruje i neprieči sabor- skoga rada;

2. da se u saborske odbore bira takodjer članove hrvatsko-slovenskoga kluba, po razmjeru njihova broja;

3. da se članovom toga kluba, dade na razpolaganje mjesto člana zemaljskoga odbora iz skupine zastupnika ladanjskih občina, koje njim pripada;

4. da političko-narodni obziri ne imaju uplivati na parlamentarno rješavanje gospodarskih i školskih pi- tanja“.

To su eto predlozi hrvatsko-slovenskih zastupnika, koje su talijanski zastupnici označili pretjeranimi i nisu htjeli o njih niti razpravljati. Iste sam izvadio iz „Naše Sloge“ od 6. aprila t. g. br. 15.

Naveo sam eto zahtjeve na prosudjivanje dopisa iz Istre u br. 14. „U. Tov.“

*Medjutim budi spomenuto, da i mimo njih, naime hrvatsko-slovenskih zastupnika istarski sabor mogao plaće kao što sada i do sada učiteljem povećati. Nu i kad se to nebi bilo moglo postići i kad bi oni svojom abstinencijom ma baš i bili krivi, kao što su možda da nije sabor bio sazvan u februaru, tko od hrvatsko-slovenskog uči- teljstva Istre bi im mogao to u grieh upisati?

U svemu imade u Istri 112 hrvatsko-slovenskih razreda — recimo da su na dotičnim razredima sve sami hrvatski i slovenski učitelji i učiteljice, što znamo da nisu — ja odluzem pero i pozivam od tih 112 učitelja i učiteljica nek pod moje svoje ime podpiše, tko ne odo- brava rad i postupak hrvatsko-slovenskih zastupnika na istarskom saboru. Evo moga potpuna imena i prezimena:

Božo Dubrović,
nadučitelj.

Iz pazinske okolice mjeseca augusta.)* Tekom minulog julija svršile su pučke škole u ovom kotaru. I pravo je, da je oblast preinačila školske praznike, jer za vrijeme najveće topline ne moguće je podučavati iz raz- ličitih uzroka. Učiteljstvo otpočinut će za vrijeme praz- nika, te će novom školskom godinom opet započeti svoj mukotrpn rad, koji je od nezalica često puta nesnosan, a učitelj napadnut besramnom agitacijom. Evo što se dogodilo koncem školske godine učitelju na enorazrednici u pazinskoj okolici.

Učitelj tumačio je u višoj skupini (drugom odjelu) postaoak godišnjih doba te u tu svrhu pozove djecu uči- teljskom stolu, da bolje opaze na zemaljskoj kruglji promjene i postanak godišnjih doba. To je teška zadaća, a još teža, ako oko učitelja stoje klipani, kojima čovjek mora sjekiroom zabijati u glavu. Niži odjel bio je zabavljen tihom zadnjom. Baš za tumačenja i znojenja oko zemaljske osi, vidi učitelj cirkulirati po školi (medju nižim odjelom) okrugao papir, nalik onomu, kojim se djeca rado igraju raja i pakla. Učitelj zavikne od stola neka se igračka odstrani, inače da će ju rastrgati. Pošto se djevojčica oglušila pozivu učitelja, rasrdi se ovaj, skoči medju klupe, zgrabi igračku — bez ikakve zle namjere — rastrga ju i baci kroz prozor. Al Bože očuvaj — igračka bila je nekakva slika.

Sada tužan učitelj, udri po njemu govoreć: hulio je na Boga i amanet sveti, ajde braćo da ga objesimo! Sve usijane glave složiše se, al zape pitanje kamo. To je lahko odgovori prevejanac: na broskvu s njim!

*) Zaradi preobitega gradiva se je dopis zakasnio.

Uredn.

Eto vam sada (po njihovom mnijenju) o broskvi visećeg učitelja predavat će znanje i umjeće, veseo da je lišen vlažne, pljesnive i zadušne konobičine.

Čudno mi se čini, da je ovdje umiješana osoba, koja bi morala razumeti što je škola, što školska stega i što je učitelj zaposlen u tumačenju najtežeg pitanja u počkoj školi.

Da! vikati će se iz sveg grla: učitelj ne podučava ništa, djeca nam ne znadu pisati peticija ni tužba — što je glavno itd.

A učitelj? Učitelj čeka mirno pravorjek svojih domaćih dugo i kratkokosih sofistickih agitatora, tješeć se mislju: Blaženi ubogi duhom, jer je . . .

Društveni vestnik.

Štajersko.

Od Save. V odbor štaj. „Lehrerbunda“ so se svoječasno volili tudi trije slovenski učitelji, ki imajo zastopati ona spodnještajerska učiteljska društva, ki so združena v „Lehrerbundu“. Kakor smo pa slišali, se naši odborniki sej redno ne vdeležujeje. Vzroki temu nam sicer niso znani, a obžalovati moramo to nebrižnost naših odbornikov vsekakor. Kakor znano, bode imel „Lehrerbund“ dne 20. t. m. zopet odborovo sejo, pri kateri se ima razpravljati o jako važnih stvareh in kjer bode treba odločno označiti stališče spodnještajerskih društev. Pričakujemo torej, da se te seje vsi naši slovenski odborniki zanesljivo vdeležé.

Književnost in umetnost.

Avstrijska zgodovina za ljudske šole. V spomin na 70 letnico rojstva Nj. cesarskega in kraljevega Apostolskega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. priredil Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani. V Ljubljani 1900. Založil Josip Petrič, trgovec s šolskimi potrebščinami. Tisk Rudolfa Milica. — To je naslov knjigi, kakoršno smo že dolgo pogrešali slovenski učitelji. Ni še dolgo temu, ko so vojaška oblastva poudarjala, da se v ljudski šoli premalo goji avstrijska zgodovina. Če se je to tuintam res zgodilo, gotovo ni temu kriv učitelj, ampak razmere, v katerih se nahaja čestokrat ljudski učitelj. Vseh pomožnih knjig si učitelj ne more nabaviti; v okrajni knjižnici se pa tudi ne dobi vselej vsega, kar rabi učitelj za pouk. Največkrat pa takih pomožnih knjig učitelj sploh dobiti ne more. Posebno za zgodovinski pouk je težko dobiti vseh potrebnih virov. V takih razmerah je učitelj na deželi navezan edino le na „berilo“. Priti v okom temu nedostatku pri zgodovinskem pouku je namen tu omenjene „Avstrijske zgodovine za ljudske šole“. Zato trdno pričakujemo, da bo učiteljstvo radostno seglo po tej knjigi ter jo bode naročalo za-se, za šolarske in učiteljske knjižnice in jo širilo tudi med ljudsko šolsko mladino. — Vsebina: I. Avstrijske dežele v starih časih. 1. Rimljani. Ustanovitev Akvileje. Ustanovitev Emone. 2. Razširjanje krščanstva v Avstriji. 3. Slovani. 4. Obri. 5. Karol Veliki. 6. Vzhodna krajina Karola Velikega. 7. Razpad po Karolu Velikemu ustanovljene „vzhodne krajine“. Ciril in Metod. 8. Ogri. 9. Obnovitev „vzhodne krajine“ (ustanovitev „avstrijske granice“). 10. Sv. Stefan, prvi ogrski kralj. — II. Babenberžani 976—1246. Pravljičica o zlomljenem loku. a) Mejni grofje. b) Vojvode. Pravljičica o zvestem Blondelu. — III. Medvladje. — IV. Rudolf Habsburški. Žezlo Rudolfa Habsburškega. Rudolf in dukovnik. — V. Avstrija pod Habsburžani. Upor v Švici. Gesslerjev klobuk. Viljem Tel. Friderik Krasni in Ludovik Bavarski. Ustanovljanje goratanskih vojvod. Hude nadloge: a) Kobilice, lakota, potresi. Potres v Bazelu. b) Črna kuga. Celjski grofje. Iznajdbe v srednjem veku: a) Smodnik. b) Papir. c) Tiskarstvo. d) Ure. e) Kompas. e) Krištof Kolumb najde

Ameriko. Maksimilijan I. na Martinovi steni. Turške vojske: a) Bitka pri Mohaču. b) Prvo obleganje Dunaja. c) Bitka pri Sigetu. d) Bitka pri Budačkem. e) Bitka pri Sisku. Tridesetletna vojna. e) Drugo obleganje Dunaja. f) Pridobitev mesta Budima. — VI. Avstrija pod dinastijo habsburško-lotarinško od l. 1740. Mladi Vukasovič. Smrt Marije Terezije. Cesar Jožef II. pri plugu. Kmetova ljubezen do cesarja. Cesar Jožef II. na tlaki. Cesar Jožef II. na Kranjskem. Sled dobrega cesarja. Bitka pri Belemgradu (Lavdon). Nadvojvoda Karol. Bitka pri Lipskem. Slovenska zemlja in francoska vojska. Kako priljubljen je bil cesar Franc I. Radecki. Potres v Ljubljani l. 1895. Nadvojvoda Albreht. (Vmes je pa še posebej povedano o vsakem vladarju najvažnejše, kar je storil za Avstrijo. Op. por.) — VII. Avstrija kot konstitucionalna država. 1. Vlada avstrijskih dežel. 2. Vlada ogrskih dežel. 3. Skupna vlada. — VIII. Pravice in dolžnosti avstrijskih državljanov. 1. Pravice. 2. Dolžnosti. — IX. Viteškiredi in odlikovanja. — X. Grbi. 1. Državni grb. 2. Deželni grbi. 3. Grbi ogrskih dežel. 4. Bosenski grb. — XI. Cesarjev naslov. — Rodopis cesarske rodovine. — XIII. Kako se je razvijala naša država. — XIV. Pregled, kžko se je razvijala naša država. — XV. Avstrijski vladarji. — XVI. Gesla avstrijskih vladarjev. — XVII. Časovna tabela. — XVIII. Zgodovina kranjske dežele. — XIX. Zgodovina Ljubljane. — XX. Avstrijska cesarska pesem po prvotni melodiji J. Haydna. — XXI. Zgodovina avstrijske cesarske pesmi. — To so torej glavni podatki vsebine; razvidno je iz tega, da je zbrano v tej knjigi vse, kar potrebuje učitelj pri pouku avstrijske zgodovine. Knjiga je tudi zelo primerna za obdaritev učencev povodom praznovanja cesarjevega godu. Na čelu nosi knjiga prav dobro zadeto cesarjevo podobo. „Avstrijska zgodovina za ljudske šole“ se dobiva pri založniku g. Josipu Petriču, trgovcu s šolskimi zvezki in drugimi šolskimi potrebščinami v Ljubljani, po 2 kroni knjiga.

Vestnik.

Iz c. kr. mestnega šolskega sveta. O rednej seji, ki se je vršila v petek dne 24. vel. srpana t. l., prejeli smo nastopno poročilo. Potem ko predsednik proglasi sklepčnost in pozdravi navzočne, poroča zapisnikar o kurentnih stvareh in pove, kako so bile rešene, kar se vzame soglasno na znanje. Mestnemu učitelju Engelb. G a n g l u dovoli se za prihodnje šolsko leto dopust v ta namen, da popolni svoje študije na dunajskem pedagogiju. Mestnemu učitelju Juriju Režku pripozna se četrta službena starostna doklada od 1. dne septembra t. l. v znesku letnih 80 K — in pa krajna doklada od istega dne v znesku letnih 40 K. — Sklene se prošnji vodstev prve mestne deške petrazrednice in mestne dvorazrednice na Karolinskej zemlji za denarno podporo v svrhu popolnitve ondotnih šolskih vrtov priporočilno predložiti deželnemu šolskemu svetu. Na znanje se vzemo poročila c. kr. okr. šolskega nadzornika profesorja Frana Levca o nadzovanju mestne dvorazrednice na Karolinskej zemlji, vnanjih zasebnih dekliških šol pri Uršulinkah in notranje zasebne ljudske petrazrednice pri Uršulinkah se vzemo na znanje in se imajo predložiti deželnemu šolskemu svetu. Za razpisano tretje katehetsko mesto na mestnih ljudskih šolah se stavi deželnemu šolskemu svetu terno-predlog. Izprašana učiteljska kandidatka Marijana Luschinova se sprejme za radovoljko in se ima v složbovanje prideliti mestni nemški dekliški šestrazrednici. Neki v Spodnji Šiški stanujoči deklici se dovoli sprejem v prvi razred mestne nemške dekliške šestrazrednice. Na znanje se vzame poročilo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika prof. Fr. Levca o okrajni učiteljski konferenciji za slovenske in dvojezične šole v šolskem letu 1899/1900. Sprejmo se vsi s tem poročilom združeni nasveti in sklene se, da se ima to poročilo predložiti deželnemu šolskemu